

<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/042a2459-ff85-4020-b2b9-5df319830dee/content> (дата звернення: 15.08.2024).

2. Fallon A. Restoration as the spirit of Islamic justice. *Contemporary Justice Review*, 2019, 23(4), 430–443. URL: <https://doi.org/10.1080/10282580.2019.1700370> (дата звернення: 02.06.2024).

3. Светлічна О., Светлічний І. Актуальні питання протидії злочинності неповнолітніх засобами відновного правосуддя. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 28–31. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-6> (дата звернення: 02.06.2024).

4. КОРАН. Переклад смислів українською мовою / переклад Михайла Якубовича. – Дніпро.: Середняк Т. К., 2016. – 480 с.

5. Светлічний І. В., Ахмаді А., Светлічна М. І. Відновне правосуддя у протидії злочинності в країнах сходу: традиційні цінності та кримінальне право. *Молодий вчений*. 2024. № 4 (128). С. 179–182. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-34> (дата звернення: 15.08.2024).

6. Svetlichnyi I. V. The role of restorative justice in countering juvenile delinquency. *Juridical scientific and electronic journal*. 2022. No. 1. P. 254–257. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/63> (дата звернення: 15.08.2024).

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПРИ СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗИ ТА НАДАННІ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ

Бурчак Леся,

аспірант

*Інституту інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України
<https://orcid.org/0009-0004-5116-4694>*

Светлічний Ігор,

адвокат, аспірант

*Інституту держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
<https://orcid.org/0000-0001-7328-548X>*

Недооцінка проблеми забезпечення захисту персональних даних при судовій експертизі та наданні правничої допомоги ставить під загрозу реалізацію конституційних прав на свободу та особисту недоторканність, гідність особистості, недоторканність приватного

життя, особисту та сімейну таємницю, а також інших прав та свобод експертів, військовослужбовців та членів їх сімей [1]. При судовій експертизі в експертних установах ця проблема має особливості, пов'язані з погрозами співробітникам цих установ, в тому числі з боку інформаційного середовища.

Особливості захисту персональних даних в судово-експертних установах обумовлені загрозами негативних інформаційно-психологічних впливів на експертів у ході провадження професійної діяльності. Під «негативними інформаційно-психологічними впливами» за Астаховою Л.В. ми розумітимемо «маніпулятивні впливи, які можуть здійснюватися різними суспільними, економічними, політичними організаціями, різними соціальними групами та окремими особами за допомогою знаково-символічних та образних засобів, що відповідають основним модальностям органів почуттів та відчуттів людини через засоби масової інформації, літературу, мистецтво, освіту, виховання, особисте спілкування, застосування яких призводить до спотворення інформаційно-орієнтовної основи життєдіяльності, зниження психологічного потенціалу особистості та інших негативних наслідків».

Законодавством про захист персональних даних не визначено конкретних вимог щодо забезпечення захисту працівників експертних установ від інформаційно-психологічних впливів. Не розроблені й типові рішення у сфері захисту персональних даних. Що стосується організації забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, то вона якщо і є, то носить неформалізований характер і не вбудовується в загальну систему інформаційної безпеки, ні в систему захисту персональних даних органів судової експертизи. Це призводить до вразливості експертів, збільшуючи небезпеку негативних інформаційно-психологічних впливів на них.

В органах судової експертизи критично важливими суб'єктами маніпуляцій з погляду інформаційно-психологічної безпеки є насамперед експерти та керівництво. Це пов'язано з тим, що саме вони ухвалюють рішення, які можуть вплинути на життя та долю людини та громадянина, який не з власної волі змушений користуватися послугами експертизи. Тому співробітникам судово-експертних установ необхідно проводити тренінги, приділивши увагу вмінню виявляти негативні інформаційно-психологічні впливи.

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» держава гарантує надання військовослужбовцям та членам їх родин безоплатну правничу допомогу (надалі – БПД), при цьому розкриваються персональні данні клієнтів, включаючи військових [2].

Працівники системи правничої допомоги вносять всі відомості, які надають клієнти при зверненні за безоплатною правничою допомогою. Співробітники центрів БПД сканують надані документи, звернення, довідки і завантажують їх зображення. Таким чином, вся інформація по кожному клієнту системи акумулюється і зберігається на серверах, якими користується система. Доступ до цієї інформації мають співробітники всіх центрів БПД на території України.

Таким чином, система містить великий об'єм інформації, яка є конфіденційною та не може бути розголошена третім особам відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» [3].

Під час окупації південних і східних регіонів України у 2022 році багато центрів і бюро безоплатної правничої допомоги в лічені дні опинились під владою окупаційних військ. При цьому, співробітники не мали чіткого і зрозумілого плану дій по збереженню документації та інформації, яка містилася на комп'ютерах та в електронному доступі з комп'ютерів. Існувала і існує загроза доступу ворожих військових до бази даних центрів БПД, в якій зберігається великий масив інформації військових, учасників АТО, активістів та членів їх сімей.

Збереження персональних даних військових та членів їх сімей, громадських діячів та активістів є не тільки вимогою закону, але й умовою збереження життєво важливих інтересів суспільства та держави. Саме тому, кібербезпека інформаційного поля, в якому працюють державні органи та організації є особливо важливою в час війни [4].

Реєстр «Оберіг» – електронна база даних про військовозобов'язаних, призовників і резервістів, покликана спростити ведення військового обліку. «Оберіг» наповнюється автоматично інформацією з різних державних реєстрів, а також даними, зібраними працівниками ТЦК та СП. Реєстр містить персональні дані людині такі як ім'я та прізвище, дата народження, сімейний стан, місце проживання, звання, присвоєна ВОС, відомості про освіту, судимість місце роботи, членів сім'ї, реєстраційний номер картки платника податку. Доступ до реєстру для громадян можливий через мобільний застосунок Дія. Реєстр «Оберіг» модернізували за підтримки Європейського Союзу в межах проекту EU4DigitalUA, що впроваджує естонська Академія електронного управління. Адміністраторами реєстру визначені обласні ТЦК, а наповнення даних покладено на районні та міські центри комплектування.

Нажаль, не існує також закону, який регламентував би роботу Міністерства цифрової трансформації України, в той час коли такі закони прийняті майже по кожному міністерству в Україні, як вважає Л. Бурчак. Відсутність належного законодавчого підґрунтя негативно

позначається на стані дотримання прав громадян на конфіденційність і збереження персональної інформації.

Слід зазначити, що в Європейському Союзі та Європейській економічній зоні діє Загальний регламент про захист даних (*англ.* – General Data Protection Regulation, GDPR; Regulation (EU) 2016/679), який встановлює принципи і норми збору, збереження і захисту персональних даних усіх осіб у межах Європейського Союзу (ЄС) та Європейської економічної зони (ЄЕЗ).

GDPR покликаний насамперед надати громадянам та резидентам ЄС контроль за їхніми персональними даними та спростити регуляторне середовище для міжнародного бізнесу шляхом уніфікації регулювання. GDPR передбачає існування в державах незалежного професійного органу, який фінансується з незалежних джерел і на який покладено функції контролю за дотриманням стандартів GDPR. Вказаний орган встановлює порушення стандартів зберігання та захисту персональних даних. Виносить приписи про їх усунення. Нажаль, на сьогоднішній день принципи і стандарти GDPR не імплементовані в українське законодавство.

Дані про судових експертів, військовослужбовців та членів їх сімей є об'єктом інформаційної загрози, тому необхідно комплексно та всебічно аналізувати негативні наслідки застосування інформаційних технологій, можливості несанкціонованого розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [5].

Підсумовуючи, в аспекті сучасних напрямків розвитку судової експертизи та криміналістики, можна зробити висновок, що з метою забезпечення захисту персональних даних при судовій експертизі та наданні правничої допомоги, належного виконання Закону України «Про захист персональних даних», слід привести національне законодавство у відповідність до європейських норм, зокрема, стандартів GDPR.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.08.2024)

2. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02 червня 2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 15.08.2024)

3. Про захист персональних даних : Закон України від 01 червня 2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 15.08.2024)

4. Светлічний І. В., Бурчак Л. І. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ, РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЗДАТНОСТІ ПРОТИДІЇ ВОРОЖИМ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ ОПЕРАЦІЯМ. *Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі*. Хмельницький, 2024. С. 55–59.

5. Светлічний І. В., Зейкан Я. П. Практика проваджень в антикорупційних справах. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 452 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ У СФЕРІ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Свінцицький Андрій,

*кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
в.о. директора Науково-дослідного центру незалежних
судових експертиз Міністерства юстиції України*

В умовах активізації євроінтеграційних процесів, актуалізується питання щодо вироблення нових наукових пропозицій для пошуку ефективних шляхів інтеграції до Європейського судово-експертного простору. В межах наукового дослідження пропонуємо сфокусувати увагу на поточному стані нормативно-правового забезпечення реалізації реформи у сфері експертного забезпечення правосуддя та сформулювати авторський погляд щодо реалізації таких процесів.

Варто зазначити, що процес реалізації реформи у сфері експертного забезпечення правосуддя України синхронізується із входженням українських держаних спеціалізованих установ до Європейського судово-експертного простору. Отже, пропонуємо розпочати з аналізу нормативно-правових засад щодо реалізації реформи у сфері експертного забезпечення правосуддя України.

Для ефективного процесу консолідації із Європейським судово-експертним простором варто забезпечити впровадження та додержання документів, які регламентують розвиток судово-експертної діяльності у країнах Європейського Союзу. Вважаємо, що у найближчому майбутньому у сфері експертного забезпечення правосуддя доцільно впровадити низку документів. Важливим, з точки зору розвитку судової експертизи є Висновки Ради щодо Плану дій для Європейського судово-експертного простору 2.0 (Council Conclusions on the Action Plan for the European Forensic Science Area 2.0, approved by the Council (Justice and Home Affairs) at its 3936th meeting held on